

Dorpskernvernieuwing Oostnieuwkerke

Kwaliteitsvolle herwaardering van de publieke ruimte

Vorig jaar werd de vernieuwde dorpskern van Oostnieuwkerke, deelgemeente van Staden, plechtig in gebruik genomen. Voor het West-Vlaamse dorp was het een hoogdag want de kwaliteit van het openbaar domein is door de recente heraanleg aanzienlijk verbeterd. Het dorpscentrum is getransformeerd in een groene oase. Toen het project tijdens de Finale van de Groene Lente in Nieuwpoort (17 december 2009) werd voorgesteld kreeg het een spontaan applaus van het publiek. Staden won dan ook op overtuigende wijze naast de prijs van de vakjury ook de publieksprijs 2009.

Historiek van een sprookje

De dynamiek voor de heraanleg van de dorpskern van Oostnieuwkerke is eerder toevallig op gang gekomen. Na de herinrichting van de dorpskern van Westrozebeke (2006), een andere deelgemeente van Staden, bestonden binnen het gemeentebestuur enkel vage plannen om ook het centrum van Oostnieuwkerke grondig aan te pakken. De vraag van enkele bewoners om een boom te vellen en te vervangen door een kunstwerk bracht een discussie op gang die finaal zou eindigen in een geheel gerenoveerde dorpskern. Op voorstel van het College van Burgemeester en Schepenen werd in 2007 een landschapsarchitect aangesproken om een

Definitief ontwerp (Andy Malengier)

visieschets te maken voor de herinrichting van het dorpscentrum. Toen ontwerper Andy Malengier (Wervik) ter plaatse kwam, zag hij meteen in dat de ongezellige en slordige kerkomgeving gemakkelijk kon omgetoverd worden tot een groene dorpskern. Het idee om de zone rond de kerk en het semi-openbaar park aan de overkant van de straat samen te voegen tot één openbare groene ruimte was even eenvoudig als revolutionair. Om het idee te realiseren moest wel de bestaande doorgangsweg verdwijnen.

Inspraak van de bevolking

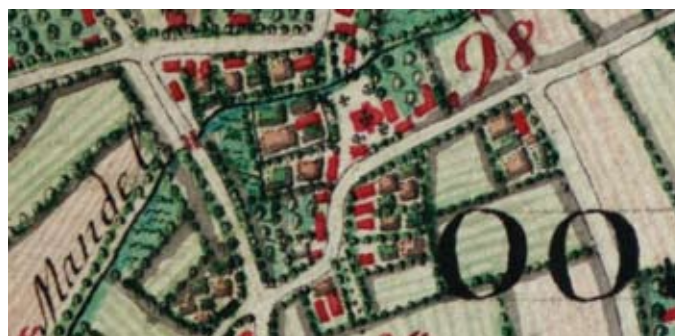
Om de inspraak van de dorpsbewoners op gang te brengen werd aan de ontwerper gevraagd zijn visieschets verder uit te werken tot een planvoorstel en zijn ideeën te toetsen aan een groep van geïnteresseerde dorpsbewoners. Als uitgangspunten had het gemeentebestuur vooropgesteld dat het project optimale ontmoetingskansen moest creëren; dat er groene, veilige en leefbare verbindinglijnen moesten gerealiseerd worden; dat de gemeenschapsvoorzieningen en handelsfuncties optimaal moesten geïntegreerd worden en tenslotte dat het bestaande erfgoed moest gevrijwaard worden. Ondanks de vele uiteenlopende verzuchtingen van de bewoners kwam uit de goed georganiseerde brainstorming één algemene wens naar voor: de dorpskern moest aantrekkelijker, rustiger en veiliger worden.

Financiering

Het gemeentebestuur, dat in hoge mate gecharmeerd was door het voorstel, besliste om te opteren voor een grondige en kwaliteitsvolle aanpak. Om het project financieel mogelijk te maken werd via de oproep plattelandsprojecten (PDPO) een aanvraag ingediend tot cofinanciering door provincie, Vlaams Gewest en Europa. Ook in het kader van de *Samenwerkingsovereenkomst* en de *Voorbeeldstellende Groenprojecten* werden bij de Vlaamse overheid aanvragen ingediend om het financiële plaatje rond te krijgen. Uiteindelijk zou de gemeente ongeveer 1 miljoen euro investeren en zouden de subsidiërende overheden samen instaan voor 0,6 miljoen euro.

De burgemeester van Staden, Josiane Lowie, is zich bewust van het feit dat het project niet goedkoop was. Maar het gemeentebestuur hechtte veel belang aan een kwaliteitsvolle en duurzame realisatie die bovendien sterke esthetische kwaliteiten moest hebben.

Josiane Lowie: *Het gemeentebestuur heeft met dit gedurfd project een voorbeeld willen stellen met duidelijke eisen inzake kwaliteit en schoonheid. Wij hebben in dit verband bakens willen verzetten in de hoop dat ook de particulieren bij de herinrichting van hun eigendommen evenveel oog zouden hebben voor kwaliteitsvolle oplossingen. Wij denken dat een openbaar bestuur op dit vlak een voorbeeldfunctie moet vervullen.*

Dorpskern van Oostnieuwkerke in 1777 (Kabinetskaart de Ferraris)

Luchtfoto van de dorpskern vóór de heraanleg (2007).

Ontwerpplan geprojecteerd bovenop de luchtfoto

Animatiebeelden ontwerp Andy Malengier

Duurzaam en ecologisch

Om te voldoen aan de eisen van het Europees programma voor plattelandontwikkeling werd resoluut gekozen voor duurzaamheid zowel op sociaal vlak, als op ecologisch en economisch vlak. Hiermee beantwoordt het project ook aan de principes van Harmonisch Park en Groenbeheer (HPG). Volgende aspecten waren in dit verband belangrijk:

- aandacht voor globale toegankelijkheid (park, dorps huis, kerk, bibliotheek);
- verhoging van de verkeersleefbaarheid in functie van de zwakke weggebruikers;
- aandacht voor kwaliteitsvol en comfortabel straatmeubilair;
- betrokkenheid van bewoners en verenigingen;
- drastische vergroening van de versteende oppervlakte;
- groenbeheer conform het harmonisch park- en groenbeheer;
- integratie van palen en armaturen en het gebruik van energiebesparende lampen;
- sfeervolle verlichting met geringe licht-hinder en lichtpollutie;
- opwaardering van het privaat woningenbestand.

Op economisch vlak biedt de herinrichting van het dorpscentrum aan de plaatselijke handels- en horecazaken de gelegenheid om kwaliteitsvol in te spelen op het nieuw gegeven.

Creatie van een centrumpark

Door het elimineren van de vroegere asfaltweg (Dorpsplein) die dwars doorheen de dorpskern liep, kon de openbare ruimte rondom de kerk verbonden worden met het bestaande Brigidapark, dat toebehoorde aan de parochie en een semi-openbaar karakter had. Voor de uitwerking van het nieuwe 'groene hart' van Oostnieuwkerke haalde de ontwerper zijn inspiratie in Engeland waar in heel veel dorpen zich rond de kerk een sobere groene ruimte bevindt met gras, bomen, hagen en smeedwerk. Zo'n centrumpark of *close* is er altijd gelegen rond de kerk en loopt als het ware over in de private voortuinen en het landschap. Traditie en respect voor de publieke ruimte vieren er hoogtij! Dit is wat de ontwerper wilde bereiken met zijn project.

Andy Malengier: *Ik heb de dorpskern van Oostnieuwkerke willen transformeren in een mooie omgeving. Ik heb met mijn ontwerp de dorpskern willen teruggeven aan de mensen. Mijn ontwerp is letterlijk 'baanbrekend' want een 7 m brede en 100 m lange rijweg in asfalt werd uitbroken en vervangen door een duurzaam dorpsplein dat in de verre toekomst niet meer uitbroken zal worden. Mijn bedoeling wordt het best verwoord door een stukje poëzie van Charles Baudelaire over een nieuw park: een bijzonder park, dat beter is dan alle andere, zoals de kunst de natuur overtreft, waar deze door een droom van vorm veranderd is, waar ze bijgewerkt, verfraaid en omgesmolten is.*

Behalve de rijweg werd ook de pastorietuin opengebroken en werden twee garages gesloopt. In het bestaande Brigidapark, dat hoofdzakelijk bestond uit opvullingsgroen, werden de meest waardevolle hoogstammige bomen behouden. Alle heesters en een aantal bomen werden verwijderd. Het hele park werd ingezaaid met traaggroeiend gras en beplant met bloembollen. Langs de randen werd een

haaggeleiding voorzien die reeds op de voorziene haaghoogte geplaatst is. De hoge hagen in beuk creëren een vorm van beslotenheid en geven het park een eigen sfeer. Een sfeer van onthaasting en geborgenheid.

Door het elimineren van de rijweg werden de kerk en het park met elkaar verbonden en ontstond een fraaie ontmoetingsplaats die uitgevoerd werd in Belgische blauwe hardsteen. Het niveauverschil wordt overbrugd door een trapvormige constructie met treden in gras. De open ruimte voor de kerk kan nu optimaal gebruikt worden als ontmoetingsplaats voor de dorpsgemeenschap en als ceremonieruimte voor bijv. huwelijken en begrafenissen. Maar ook dorpsfeesten en feesten kunnen er doorgaan. Onlangs organiseerde het gemeentebestuur op die plaats de jaarlijkse nieuwjaarsreceptie.

Andy Malengier: *Ik ben ervan overtuigd dat de kwaliteit van de openbare ruimte aanzet tot meer kwalitatief leven. In Oostnieuwkerke heb ik de integratie van schoonheid en bezieling als prioritair naar voor geschoven. Het louter functionele mocht in het ontwerpproces niet domineren! De Duitse architect Karl Friedrich Schinkel heeft ooit heel mooi verwoord wat ik bedoel: Het is de plicht van de architect om iets nuttigs, praktisch en functioneels ook mooi te maken.*

Op het eindpunt van het park werd een volmaakt ronde vijver gecreëerd met twee concentrische randen in Belgische blauwe hardsteen. Door het ontwerp is het perfect mogelijk om de vijverranden te gebruiken als zitbank.

Andy Malengier: *Vooraf jonge mensen zullen van deze opportuniteit gebruik maken. Voor de ouderen werden langs de rand van het park zitbanken geplaatst. Bij het ontwerpen van deze vijver heb ik mij laten inspireren door de grote vijvers in het Parc des Tuileries in Parijs waar 's zomers de jongeren op de vijverrand zitten en waar de wat oudere bezoekers op de banken errond genieten van het geboden spektakel.*

Kunstwerk

Zoals het verhaal van het dorpsplein van Oostnieuwkerke begon met de vraag om een kunstwerk, zo is het ook geëindigd. In juni 2008 werd door het gemeentebestuur een wedstrijd uitgeschreven voor beeldende kunstenaars. Op aangeven van de ontwerper moest het kunstwerk kaderen in de doelstellingen van het park en zich laten inspireren door een tekst van Sartre.

Andy Malengier: *Het opentrekken van de dorpskern en het beheerst omgaan met de verschillende vormgevingselementen heeft een soort 'leegte' gecreëerd die ons confronteert met ons zijn. Vanuit deze filosofie heb ik het thema van het kunstwerk bepaald. Aan de kunstenaars werd gevraagd zich te laten inspireren door een tekst uit 'L'être et le néant' (1943) van Jean-Paul Sartre (1905-1980) die handelt over 'de blik van de ander'.*

In totaal namen 18 kunstenaars deel aan de wedstrijd. Door de jury werden drie werken geselecteerd. Uiteindelijk koos het College voor een werk van Maen Florin omdat het perfect aansloot bij de formulering van de opdracht. Het is een tweeledig beeldhouwwerk. Twee figuren raken met elkaar in confrontatie doorheen de leegte van het park. Eén figuur staat op de groene treden van het kerkplein, de ander in de nabijheid van de vijver.

Andy Malengier: *De interactie tussen beiden is heel uitdrukkelijk te zien. Niets of niemand anders is op dit ene moment in het park, wat hun wederzijdse betrokkenheid uitdrukkelijk naar voor brengt. Daarmee heeft het park en het kunstwerk een voorbeeldstellende functie in een maatschappij waar betrokkenheid soms ver te zoeken is.*

Tot slot

Het bevel van aanvang van de werken voor de herinrichting van de dorpskern van Oostnieuwkerke werd gegeven op 18 augustus 2008. Het project werd officieel ingehuldigd op 6 juli 2009. De voorlopige oplevering is gepland voor februari 2010.

Tekst

Jos De Wael | jos.de.wael@vvog.info

Foto's

Gemeentebestuur Staden
Andy Malengier

Meer info

Andy Malengier
Nieuwstraat 67-69 | 8940 Wervik
T. 056 311 287
info@andymalengier.be

Websites

www.staden.be
www.andymalengier.be

Ik ben alleen in een park, en projecteer mijn gevoelens op het mij omringende landschap. Plotseling zie ik een mens die mij observeert. Op dat moment word ik een object dat door de ander gedefinieerd wordt. De ervaring van de leegte brengt onze gesitueerdheid in de wereld, onze betrokkenheid bij anderen tot uitdrukking. Een mens moet die leegte voortdurend met zich meedragen om zich blijvend bewust te zijn, zijn betrokkenheid tot zijn medemensen tot uitdrukking te brengen.

Sartre

